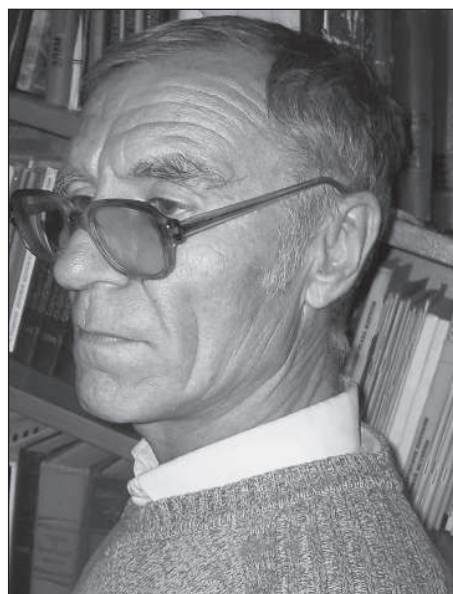




### ДО 60-РІЧЧЯ ГЕННАДІЯ МИКОЛАЙОВИЧА ТОЩЕВА

Знаний український археолог Геннадій Миколайович Тощев народився 25 лютого 1951 р. у с. Пологи Запорізької обл. Проте місцем для навчання юнак обрав історичний факультет Одеського державного університету, який успішно закінчив 1973 року. Попрацювавши недовго в сільській школі, амбітний молодий спеціаліст переходить на роботу до відділу археології Північного Причорномор'я ІА АН УРСР, якому віддав 10 років сумлінної праці. Ці роки пройшли в, здавалося б, нескінченних дослідженнях археологічних пам'яток у зонах новобудов Одещини. Багатомісячна польова практика та рутинна робота над звітами по закінченню сезону не завадили молодому спеціалістові успішно захистити кандидатську дисертацію «Середній період бронзового віку Північно-Західного Причорномор'я» (1982). В Одесі було створено й нову археологічну родину, коли Геннадій Миколайович запропонував руку й серце Світлані Іванівні Андрух. У цій науково-сімейній ідилії була одна, здавалося б, несуттєва вада. Життя в перлині біля моря без квартири та реєстрації перетворювалося на суцільне пекло, коли експедиція закінчувала розкопки й стомлені, але задоволені, археологи мали повертатися додому. А коли немає дому?...

Ситуація абсолютної безвиході могла розв'язатися трагічно, аби не щаслива зустріч з поважним українським істориком Федором Григоровичем Турченком, що запросив подружжя до праці в Запорізький державний університет, який з часом виріс у національний. До появи Тощевих у цьому виші пробував свої сили не один перспективний археолог, але, нюхнувши місцевої специфіки, доволі швидко змінював місце роботи і проживання. Зрештою, що потрібно археологові для щастя? Улюблена робо-



та і дах над головою. І все це забезпечило подружжю Запоріжжя.

Тут ювіляр доволі швидко став доцентом кафедри історії та очолив археологічну лабораторію при історичному факультеті. Логічним підґрунтям лабораторії стала новостворена археологічна експедиція. Невдовзі Г.М. Тощев знайшов можливість розпочати багаторічні розкопки на унікальному об'єкті археології — Мамай-горі, що все ще вивищується над Кам'янським городищем Великої Скіфії. Ось уже 22 роки експедиція ЗНУ, керована Тощевим, продовжує розкопки Мамай-гори та величезного ґрунтового цвинтаря Мамай-сурка. Роботи провадяться в умовах нещадної спеки й повзучого руйнування Мамай-гори водами Каховського моря. Гора пішла заколами й приречена на остаточне руйнування, і завдання археологів урятувати те, що ще вціліло на її маківці. Ювіляр зумів організувати не лише розкопки унікальних комплексів

Мамай-гори, а й оперативно видає матеріали розкопок експедиції.

Лекційна та експедиційна робота не обмежують коло зацікавлень дослідника. Він постійно ініціює та реалізує нові археологічні проекти. Серед них організація читань пам'яті визначного російського скіфолога Б.М. Гракова — дослідника Кам'янського городища й численних давніх могил на Запоріжжі. У 1989, 1994, 1999, 2004 та 2009 роках відбулося п'ять Граківських читань у статусі міжнародних конференцій з неодмінним виданням їхніх матеріалів. 1990 року Г.М. Тощев організував і успішно провів перший семінар з проблем катакомбної культурної спільноти. 1998 року він же ініціював заочний семінар «Проблемы изучения катакомбной культурно-исторической общности и культурно-исторической общности многоваликовой керамики» з резонансним виданням його матеріалів. Але чи не найулюбленішим дітищем Г.М. Тощева як відповідального редактора є серійне видання «Старожитності Північного Причорномор'я та Криму». Від 1990 року вже вийшли 15 томів цієї серії.

Проте Г.М. Тощев лишається, перш за все, науковцем, що розв'язує надскладні проблеми бронзової доби Надчорномор'я. Він видав ключові матеріали кемі-обинської культури,

які лишилися в домашньому архіві по смерті А.О. Щепинського, й активно включився в дискусію щодо таксономічного рангу цього яскравого явища доби ранньої бронзи. Ювіляр доклав чимало зусиль до вивчення західного ареалу катакомбної культурної спільноти і пам'яток кам'янсько-левенцівського типу на сході Криму (Планерське) й обстоює виділення кам'янсько-планерської археологічної культури. Не чужа для науковця й гостра проблематика сабатинівської та білозерської культур. Своє бачення наукових проблем бронзової доби дослідник втілює у підсумковій монографії «Крым в эпоху бронзы» (2007).

Ювіляр лишається активним організатором наукового та навчально-виховного процесів в археології Запоріжжя. Він виплекав генерацію молодих науковців, які пов'язали свою долю з археологією (Л.А. Спіцина, М.В. Єльніков, Г.І. Шахров, О.В. Дровосекова, О.В. Тубольцев та ін.). Вагомою є робота Г.М. Тощева в охороні пам'яток археології краю. Від 10 грудня 1991 р. він почесний член Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Не оминемо увагою й багаторічну роботу ювіляра в редакційній колегії журналу «Археологія».

Щиро зичимо ювілярові міцного здоров'я та поступу в науці та житті!

*В.В. ОТРОЩЕНКО*